ИЗБОРНОМ ВЕЋУ ФИЛОЛОШКОГ ФАКУЛТЕТА

УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

На основу Одлуке Изборног већа Филолошког факултета Универзитета у Београду бр. 1968/1 од 24. 5. 2021, изабрани смо у Комисију за писање извештаја о кандидатима који су се јавили на конкурс за избор у звање доцента за ужу научну област Српски језик, предмет Дијалектологија српског језика.

На расписани конкурс, објављен у листу Послови, бр. 937 од 9. 6. 2021. године, јавио се један кандидат: др Сања Огњановић. Имамо част да о кандидату поднесемо следећи

И З В Е Ш Т А Ј

1. Биографски подаци

Сања Огњановић је рођена 1985. године у Јагодини, где је завршила основну школу, а средњу школу је похађала и завршила у Београду. Дипломирала је на Филолошком факултету у Београду 2011. године, по старом студијском програму, на студијској групи Српски језик и књижевност (просечна оцена 9,07). На основу високог просека с основних студија, докторске студије је уписала директно након основних (модул Српски језик). Као докторанд је била стипендиста Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије до заснивања радног односа (2015. год.). За време трајања докторских студија била је истраживач на пројекту Српски језик и његови ресурси, теорија, опис и примене, који финансира Министарство науке и технолошког развоја.

Од 2012. до 2015. године била је сарадник у настави ван радног односа на Катедри за српски језик са јужнословенским језицима Филолошког факултета у Београду, на предметима: Дијалектологија српског језика, Дијалектологија и Дијалекатски текстови.

Од 2. марта 2015. године запослена је на радном месту асистента за ужу научну област Српски језик, предмет Дијалектологија српског језика, на Катедри за српски језик са јужнословенским језицима Филолошког факултета у Београду. Изводи часове вежбања на следећим предметима: Дијалектологија српског језика, Дијалектологија и Дијалекатски текстови. О солидном кандидатовом педагошком раду у претходном изборном периоду сведочи просечна оцена (4,75 од 5) у студентским анкетама за предмете на којима је ангажована.

Сања Огњановић је два пута учествовала на научним скуповима националног значаја (*Савремена проучавања језика и књижевности*, Крагујевац, 2012. и 2015) и једном на међународном научном скупу (*Језици и културе у времену и простору*, Нови Сад, 2019). Сва три рада су објављена у целини.

Учествовала је у програмима едукације наставника. На 57. републичком зимском семинару за наставнике и професоре српског језика и књижевности, у организацији Друштва за српски језик и књижевност Србије, држала је радионицу под насловом *Српски дијалекти у новијим граматикама и настави* (2016. год.).

У претходном периоду била је члан комисије за одбрану седам завршних мастер радова (в. т. 6).

Члан је научног пројекта *Динамика структура савременог српског језика* (бр. 178014, руководилац проф. др М. Ковачевић), који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

Докторску дисертацију под насловом *Синтакса реда речи у дијалектима српског језика* одбранила је 19. априла 2021. године на Филолошком факултету у Београду, пред комисијом у саставу: проф. др Михаило Шћепановић (ментор), проф. др Милош Ковачевић и проф. др Никола Рамић.

2. Библиографија

1. Основне особине говора села Рибаре код Јагодине, *Српски језик*, XVI, Београд 2011, стр. 739–752 (ISSN 0354-92 59; УДК811.163.41’282.2). [М24, 4 бода]

2. Етници и придеви изведени од имена места у околини Јагодине, *Свет речи*, 31/32, Београд 2011, стр. 76–77 (ISSN 1450-6211).

3. Страна препозитивна компонента *е-* у савременом српском језику, у: *Савремена проучавања језика и књижевности*, IV/1 (Зборник радова са IV научног скупа младих филолога Србије одржаног 17. марта 2012. године на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу), ФИЛУМ, Крагујевац 2013, стр. 139–145 (ISBN 978-86-85991-17-2; УДК811.163.41’373.611). [М63, 1 бод]

4. Монументално издање Светостефанске хрисовуље (Повеља краља Милутина манастиру Бањска – Светостефанска хрисовуља. Књига прва: „Фототипија изворног рукописа”, 1–209; Књига друга: „Фототипије издања и пратеће студије”, 1–255. Приредио Ђорђе Трифуновић. Издавачи: Музеј у Приштини, Центар за очување наслеђа Косова и Метохије – Mnemosyne, ЈП Службени гласник, Београд 2011), *Српски језик*, XVII, Београд 2012, стр. 683–687 (приказ) (ISSN 0354-92 59). [М27, 1 бод]

5. О неодређено-свршеним глаголима у српском језику, *Свет речи*, 35/36, Београд 2013, стр. 57–59 (ISSN 1450-6211).

6. О зборнику радова са београдског међународног скупа о творби речи (Творба речи и њени ресурси у словенским језицима, Зборник радова са четрнаесте међународне

научне конференције Комисије за творбу речи при Међународном комитету слависта, Филолошки факултет, Београд 2012, 1–771), *Српски језик*, XVIII, Београд 2013, стр. 831–835 (приказ) (ISSN 0354-92 59). [М27, 1 бод]

7. О ћутању у српском језику, *Прилози проучавању језика*, 44, Нови Сад 2014, стр. 29–41 (ISSN 2334-7457; УДК 81:159.9811.163.41'373). [М52, 1,5 бодова]

8. Нова књига о српској ћирилици(Милош Ковачевић, У одбрану српске ћирилице – Хрестоматија, Српско просвјетно и културно друштво „Просвјета", Пале 2013, 1–254), *Српски језик*, XIX, Београд 2014, стр. 787–793 (приказ) (ISSN 0354-9259). [М27, 1 бод]

9. Призренско-тимочки говори у граматикама српског језика, *Књижевност и језик*, LXII/1–2, Београд 2015, стр. 161–171 (ISSN 0454-0689; УДК 811.163.41'282.2371.3::811.163.41'36). [М51, 3 бода]

10. О призренско-тимочком дијалекту у дијалектолошким класификацијама, у: *Савремена проучавања језика и књижевности*, VII/1 (Зборник радова са VII научног скупа младих филолога Србије одржаног 28. марта 2015. године на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу), ФИЛУМ, Крагујевац 2016, стр. 25–33 (ISBN 978-86-85991-17-2; УДК811.163.41'373.611). [М63, 1 бод]

11. Књига о дурмиторским говорима (Миодраг Јовановић, Дурмиторски говори, Матица српска – Друштво чланова у Црној Гори, Одјељење за српски језик и књижевност, Никшић 2014, 1–218), *Српски језик*, XXI, Београд 2016, стр. 693–697 (приказ) (ISSN0354-9259). [М27,1 бод]

12. О једном необичном реду речи у српским говорима – футурска конструкција типа'да идем ћу', *Српски језик*, XXIV, Београд 2019, стр. 537–547 (ISSN 0354-9259). [М24, 4 бода]

13. Речца *се* у призренско-тимочким и банатским говорима у светлу реченичне линеаризације, *Језици и културе у времену и простору*, IX, Сажеци, Нови Сад 2019, (ISBN 978-86-6065-553-2). [М34, 0,5 бодова]

14. Линеаризација клитике *се* у призренско-тимочким и банатским српским говорима, *Језици и културе у времену и простору*, IX, Нови Сад 2020, стр. 467–476 (ISBN 978-86-6065-615-7). [М14, 5 бодова]

15. О једном типу линеаризације енклитика у дијалектима српског језика – тип *црне ти су очи*, *Српски језик*, XXVI, Београд 2021, стр. 269–281 (ISSN 0354-9259). [М24, 4 бода]

3. Приказ и оцена појединих радова

У раду под насловом *Призренско-тимочки говори у граматикама српског језика* анализира се подела српских дијалеката у савременим граматикама српског језика (за основне и средње школе) и место призренско-тимочког дијалекта у таквим класификацијама. Пажња је посвећена нарочито критеријумима који се традиционално користе при подели српских народних говора, а који нису једнако примењиви на све дијалекте српског језика. Уобичајени критеријум развијено/неразвијено (старије/млађе) показује се као неодговарајући у савременој дијалектологији с обзиром на то да призренско-тимочке говоре поред бројних словенских архаизама (чување полугласника, вокалног *л*, сонанта *л* на крају слога и речи итд.) карактеришу и многе структурне, балканистичке иновације (постојање једног акцента, упрошћен систем деклинације, аналитичка компарација итд.). Тиме може бити отежано правилно представљање тог дијалекта у дидактичкој литератури, тј. његово разумевање у наставном процесу од стране ђака. Кандидат је анализом савремених граматика приметио и нове тенденције у класификацијама српских дијалеката, које омогућавају бољи увид у природу призренско-тимочког дијалекта.

О дијалектолошким класификацијама у србистичкој литератури кандидат говори и у раду *О призренско-тимочком дијалекту у дијалектолошким класификацијама*. На основу анализиране србистичке литературе (од В. Караџића, преко А. Белића, М. Решетара па до савремене дијалектолошке литературе) указано је на то да дијахронијски критеријум у класификацијама има одређене недостатке у погледу самог установљавања развојне хронологије међу појединим дијалекатским типовима, која се није могла најбоље представити одредбама „стари", „нови", „средњи" и др. говори. Примећено је да се обележје „прогресивности" разликује у зависности од угла посматрања, од критеријума од којих се полази у анализи, па отуда повремено и контрадикторне оцене у вези с „прогресивношћу" (/„архаичношћу") анализираних говора.

Рад *О једном необичном реду речи у српским говорима – футурска конструкција типа 'да идем ћу'* представља прилог проучавању дијалекатске синтаксе, односно реда речи у дијалектима српског језика. У раду се говори о једном, с аспекта стандардног српског језика, необичном распореду у реду речи у појединим српским говорима. У примерима које кандидат бележи енклитички облик помоћног глагола *хтети* заузима положај иза конструкције *да* + презент (нпр. *да идем ћу*), дајући притом и другачију нијансу значења у односу на аналитички футур с уобичајеним редом речи (нпр. *ћу да идем*) у низу говора. Увидом у дијалекатску грађу, уз осврт на фолклористичке и књижевноуметничке текстове, кандидат запажа географску линију на којој се може пратити домет ове појаве. На крајњем југу појаву региструје у говору Мрковића, а затим, идући североисточном линијом, у области Космета (Пећ, Клина, Срет. жупа), док се најсеверније овакав ред речи бележи у области Параћинског Поморавља. Пратећи етномиграционе путеве на овим просторима, аутор закључује да се ова особина из јужних области српског језика могла раширити ка поморавској области управо косовскометохијском миграционом струјом, док се даље с Космета она могла кретати ка моравској долини и као призренско-јужноморавски нанос.

Рад *Линеаризација клитике* се *у призренско-тимочким и банатским српским говорима* представља наставак кандидатове окренутости истраживањима дијалекатске синтаксе, односно реда речи у дијалектима српског језика. Указујући на бројне међусобне

сличности српских периферијских говора, настале међујезичком интерференцијом са суседним језицима, аутор у овом раду издваја језичку особину која се бележи у двама међусобно удаљеним говорима српског језика, банатским и призренско-тимочким. Реч је о иницијалној позицији енклитике *се* у линеаризацији, као заједничкој синтаксичкој особини присутној у ова два различита дијалекатска типа српског језика, у литератури обично називана тзв. староштокавски односно новоштокавски, балканизовани односно небалканизовани. Појавом енклитика на почетку реченице, или непосредно иза говорне паузе, овде је нарушено правило другог положаја енклитике у акценатској целини. Како аутор запажа, у призренско-тимочкој дијалекатској зони се проклитизација енклитика јавља заправо само на једном делу територије, тачније у њеним јужним и југозападним областима. С друге стране, у Банату је проклитизација енклитика забележена у румунском делу Баната, као и у србијанском, у областима уз Румунију. (Проклитизација енклитика се бележи и у мађарском делу Баната, и то у Чанаду и Батањи, где поред Срба живе и Румуни.) Како аутор показује, иако је проклитизација енклитика позната особина призренско-тимочких и банатских (српских) говора, оваква употреба енклитика се јавља и на знатно ширем терену. Наиме, анализом дијалекатске грађе, али и етнографске и књижевноуметничке, аутор проклитизацију енклитика уочава и на теренима јужније од Баната, за које се обично не истиче постојање ове појаве, нпр. у смедеревско-вршачким и косовско-ресавским говорима. Проклитизацију енклитика, тако, бележи у грађи из СмедеревскогПодунавља, Браничева, Ресаве, али и у српским пресељеничким говорима Галипољских Срба и Молижана.

О једном типу линеаризације енклитика у дијалектима српског језика (*тип*: *црне ти су очи*) је рад посвећен анализи једног архаичног модела у линеаризацији енклитика, који аутор бележи у појединим дијалектима српског језика. Наиме, иако се енклитике у стандардном српском језику нижу по строго утврђеном редоследу, према коме се глаголске енклитике (осим *је*) увек распоређују испред заменичких енклитика, у неким дијалектима српског језика се бележе и другачији примери. Тако, у дијалекатској грађи појединих говора зетско-рашког и призренско-тимочког дијалекта аутор бележи заменичке енклитике испред глаголских (нпр. *Сто пут ги сте рекле*, Ђаковица; *он ти би река*, Ц. Гора). Такав начин линеаризације, који представља старији модел распоређивања енклитика, бележи се, дакле, у периферијским српским говорима, за које је познато да чувају одређене архаичне језичке особине. Између забележених примера аутор уочава разлику везану за глаголске енклитике које се јављају у таквом моделу реда речи. Тако, у зетским је говорима појава везана само за енклитичке облике глагола *бити* у потенцијалу, док се у другим говорима овакав ред речи бележи уз енклитичке облике помоћних глагола *јесам* и *хтети*. С обзиром на уочене разлике у анализираној грађи, аутор истиче да се не чувају све врсте архаизама у свим периферијским говорима подједнако. Како запажа, забележени модели линеаризације на лингвогеографском плану могу указивати и на у науци одавно указане старевезе између зетских и призренско-тимочких говора.

Задржаћемо се више, разумљиво, на кандидатовој докторској дисертацији. Дисертација Сање Огњановић, под насловом *Синтакса реда речи у дијалектима српског језика*, садржи 213 страница куцаног текста с проредом 1.0 и подељена је на 8 поглавља (I. *Увод*, II. *Линеаризација енклитика у дијалектима српског језика*, III. *Речце и ред речи*, IV. *Футур и ред речи*, V. *Ред речи и информативно пуновредни реченични чланови*, VI. З*акључак*, VII. *Дијалекатски текстови* и VIII. *Литература и извори*). Предмет докторске

дисертације јесте опис и анализа језичких и стилских карактеристика реда речи у дијалектима српског језика, на корпусу народних говора из различитих извора, пре свега на грађи објављеној у оквиру едиције великог броја монографија Српског дијалектолошког зборника, али и у другим дијалекатским монографијама и студијама. У овој дисертацији се први пут системски анализира ред речи у дијалектима српског језика, и то на основу богате грађе која обухвата говоре српског језика у целини, па и оне удаљене од своје матице (Галипоље, Молизе, Тукуља и др.). Први пут је материјал тог обима детаљно анализиран у погледу реда речи, уз издвајање бројних модела реченичне линеаризације (нпр. енклитике у иницијалном положају, енклитике у постглаголском положају, дативске енклитике, атрибутска антепозиција и постпозиција), с циљем да се структурно опишу сличности и разлике у реду речи међу дијалектима српског језика. Представљен је ареал распростирања сваког анализираног модела у реду речи, уз често праћење могућих разлога за заступљеност, односно домет неке појаве на одређеном терену (миграционе струје, периферијски положај дијалекта, међујезичка интерференција итд.). Приложено је и више дијалекатских карти, на којима су представљени пунктови неких од забележених модела у реду речи.

Као најкомплексније издваја се друго поглавље, под насловом *Линеаризација енклитика у дијалектима српског језика*, и то пре свега због разноликих модела у реду речи које кандидат уочава у дијалектима српског језика. Ово поглавље је подељено на више (преко тридесет) потпоглавља, у којима се издвајају и коментаришу различити модели линеаризације заменичких и глаголских енклитика, као и модели линеаризације у енклитичким низовима. Поред иницијалне позиције енклитика, као позиције која условљава најуочљивије разлике међу дијалектима српског језика, наводе се и коментаришу и други положаји енклитика, нпр. када се оне налазе удаљене од уобичајене (тзв. вакернагеловске) позиције и када су померене ка крају реченице, често у постглаголској позицији. Представљен је и положај заменичких енклитика у посесивном дативу, као и питање синтаксичке хомонимије, које је често везано управо за дативске енклитике. Пажња је посвећена и линеаризацији енклитика у низовима (кластерима), где се показала знатна неуједначеност у дијалектима српског језика. Кандидат наводи архаичне моделе линеаризације у кластерима, нпр. заменичке енклитике у позицији испред глаголских, али и бројне иновације, нпр. глаголску енклитику *је* испред заменичких енклитика.

Аутор је при изради докторске дисертације користио више од двеста домаћих и страних библиографских јединица из различитих научних области – дијалектологије, историје језика, балканистике, етнографије, те савремене синтаксе и нормативистике, што показује његово добро познавање релевантне литературе из различитих научних области. Докторска дисертација Сање Огњановић представља темељно и зрело урађен рад, у којем је показана кандидатова способност за акрибичну језичку анализу.

Како се види из претходног, научна интересовања др Сање Огњановић крећу се претежно у области дијалектологије српског језика, често и са ширим интердисциплинарним усмерењем. И у радовима који се не тичу непосредно дијалектолошке науке (нпр. *О ћутању у српском језику*), примећује се склоност аутора да трага за дијалекатским полазиштем и осврће се на народну језичку основу у анализама језичких појава. Кандидатова истраживања су обично заснована на богатом корпусу, како дијалекатском тако и етнографском, а у обзир се увек узима релевантна домаћа и страна

литература. Кандидатови научни радови показују темељитост и дубину научноистраживачког захвата у области дијалектологије.

4. Учешће на научним конференцијама

С. Огњановић је учествовала на три научне конференције, од којих су две конференције од националног значаја и једна међународна научна конференција:

- IV научни скуп младих филолога Србије *Савремена проучавања језика и књижевности*, одржан 17. марта 2012. године на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу (излагање под насловом *Страна препозитивна компонента е- у савременом српском језику*);
- VII научни скуп младих филолога Србије *Савремена проучавања језика и књижевности*, одржан 28. марта 2015. године на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу (излагање под насловом *О призренско-тимочком дијалекту у дијалектолошким класификацијама*);
- IX Међународна конференција *Језици и културе у времену и простору*, одржана 16. новембра 2019. године на Филозофском факултету у Новом Саду (излагање под насловом *Речца се у призренско-тимочким и банатским говорима у светлу реченичне линеаризације*).

5. Учешће у научним пројектима

Од 2011. до 2015. године, као студент докторских студија, Сања Огњановић је била сарадник на пројекту *Српски језик и његови ресурси*: *теорија*, *опис* и *примене* (руководилац Б. Ћорић), који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије. Од 2019. године је сарадник на пројекту *Динамика структура савременог српског језика* (руководилац М. Ковачевић), који финансира исто министарство.

6. Педагошки рад

На Филолошком факултету Универзитета у Београду Сања Огњановић је запослена од марта 2015. године као асистент на Катедри за српски језик са јужнословенским језицима, за ужу научну област Српски језик, предмети Дијалектологија српског језика, Дијалектологија и Дијалекатски текстови (студијске групе 01, 01ф, 05 и 06), на којима држи часове вежбања. За време докторских студија, школске 2012/13. и 2013/14. године, била је ангажована као сарадник ван радног односа на Катедри за српски језик са јужнословенским језицима – предмети *Дијалектологија српског језика* и *Дијалекатски текстови*. Студенти свих студијских групапо наставном програму имају обавезан

семинарски рад из Дијалектологије српског језика, што подразумева асистентово преслушавање теренских аудио-записа, а затим преглед и оцену семинарских радова.

Сања Огњановић је посвећена своме послу, редовно на располагању студентима на предавањима, вежбањима и консултацијама, као и кроз комуникацију електронском поштом. Кандидатов педагошки рад је позитивно оцењен у студентским анкетама: Дијалектологија српског језика – просечна оцена 4.93, Дијалектологија српског језика – просечна оцена 4.57, Дијалекатски текстови – просечна оцена 4.76 и Дијалектологија – просечна оцена 4.43 (на скали од 1 до 5).

7. Чланство у комисијама за одбрану мастер радова

Сања Огњановић је била члан неколико комисија за одбрану завршних мастер радова:

– Јована Иваниш (2013/100098), *Прозодијске карактеристике вишег регистра говора Београда: на примеру једне професије*;
– Виолета Дидановић (2009/10082), *Именослов Гимназије у Обреновцу с посебним освртом на савремене надимке*;
– Николина Ковачевић (2010/10093), *Антропонимија у књижевном тексту за децу и омладину Бранка Ћопића*;
– Милица Матовић (2017/11394), *Однос апелативне и антропонимске лексике у приповеткама Иве Андрића*;
– Кристина Јакименко (2011/10037), *Творбена основа крст и њени еквиваленти у српском именослову*;
– Јована Крсмановић (2020/11610), *Ојконими општине Обреновац*;
– Аница Ђоковић (2011/10012), *Антропонимијске категорије у драмама и приповеткама Момчила Настасијевића*.

8. Остали ангажмани и активности

Кандидат је фебруара 2016. године држао посећену радионицу на 57. републичком зимском семинару за наставнике и професоре, који организује Друштво за српски језик и књижевност Србије, с темом *Српски дијалекти у новијим граматикама и настави*.

9. Закључно мишљење и предлог Комисије

С обзиром на број и квалитет кандидатових радова, који представљају допринос науци о српском језику, посебно, успешно одбрањену докторску дисертацију, као и икандидатов запажен педагошки рад, Комисија са задовољством предлаже Наставно-научном већу Филолошког факултета да на радно место доцента за ужу научну

област Српски језик, предмет Дијалектологија српског језика, изабере др Сању Огњановић.

У Београду,
12. 7. 2021.

_____

др Михаило Шћепановић, ванредни професор

_____

др Милош Ковачевић, редовни професор

_____

др Никола Рамић, ванредни професор